

Hoe urgent is dertig procent?

Auteur(s):

Vording, H.
Fiscaal-economisch departement, Universiteit Leiden.

Verschenen in:

ESB, 86e jaargang, nr. 4316, pagina 535, 22 juni 2001

Rubriek:**Trefwoord(en):**

vennootschapsbelasting

Mogelijkheden om een lager tarief vennootschapsbelasting te financieren door grondslagverbreding zijn beperkt. Verlaging van de effectieve druk is in internationaal perspectief niet urgent.

Het rapport van de commissie-Van Rooij stelt een verlaging voor van het Nederlandse tarief vennootschapsbelasting (vpb) van 35 naar 30 procent ¹. De commissie vraagt daarbij om een forse lastenverlichting voor bedrijven. Is dat nodig? Of kan beperking van fiscale faciliteiten binnen de vpb ruimte maken voor tariefverlaging met behoud van de effectieve winstbelastingdruk?

In dit artikel wordt eerst besproken welke financieringsvoorstellen de commissie doet en hoe die per saldo uitwerken over sectoren. Daarna bespreek ik de argumenten voor verlaging van de effectieve vpb-druk. Ten slotte onderzoek ik aan de hand van een simulatie met CBS-data of een verlaging van het vpb-tarief kan worden betaald door grondslagverbreding in de winstsfeer.

Financiering buiten de vpb

De commissie biedt drie financieringsvarianten voor een verlaging van het vpb-tarief (zie [tabel 1](#) op de volgende bladzijde). Telkens komt een deel van de dekking uit beperking van een fiscale werk-geversfaciliteit voor laagbetaalde arbeid (SPAK) en een deel uit verhoging van de regulerende energie-belasting. In variant C (die de commissie niet aantrekkelijk vindt) worden daarin ook grootverbruikers meer betrokken. In varianten B en C vinden tevens lastenverzwarende maatregelen in de winstsfeer plaats. In variant A volgt bijna vier miljard gulden lastenverlichting voor bedrijven. In de varianten b en c is dit respectievelijk 2,8 miljard en 1,9 miljard gulden.

Tabel 1. Financierings-varianten van voorstellen van de commissie-Van Rooij, bedragen in miljoenen gulden

	variant a	variant b	variant c
kosten 30% tarief	5135	5135	5135
<i>financieringsopties</i>			
loonsubsidie	745	1009	1120
milieuheffing	745	1009	1120
heffingen winstsfeer	0	550	1350
algemene middelen	3645	2567	1545
<i>verdeling van netto baten</i>			
lastenverlichting bedrijvena	3850	2845	1855
<i>waarvan</i>			
industrie	520	360	10
tertiaire diensten	3405	2675	2125

a. Bij benadering de som van inzet algemene middelen plus lastenverzwaringen in de sectoren zorg, overheid, onderwijs en non-profit.

Bron: *Verbreding en verlichting*, blz. 30.

Sectorale verdelingseffecten

Per saldo profiteert vooral (en in variant c bijna uitsluitend) de tertiaire-dienstensector. Dat komt doordat de industrie slechts weinig vpb betaalt en dus weinig profiteert van de tariefverlaging. Met deze uitkomst wil de commissie voldoen aan haar opdracht de vpb meer af te stemmen op een

diensteneconomie.

Deze conclusie is verrassend. Tot voor kort droeg de industrie nog substantieel bij aan de vpb-opbrengst: 34 procent gemiddeld in de

periode 1995-1999². Volgens de commissie is de bijdrage van de industrie in 2001 evenwel slechts zestien procent. Denkbaar is dat de industrie in 2001 incidenteel vele miljarden minder betaalt, of dat de commissie een enge definitie van industrie hanteert. Maar dat haar voorstellen zouden passen in de overgang naar een kennisintensieve diensteneconomie verdient nadere onderbouwing.

Verlaging effectieve druk

De achtergrond van de commissievoorstellen is dat het Duitse federale vpb-tarief recentelijk is verlaagd naar 25 procent. Daarmee is meteen een complexe verhouding geduid. In het verleden had Duitsland door zijn veel hogere winstbelastingtarieven fors te lijden van belastingvlucht naar onder meer Nederland. Twee jaar geleden werden in Europees onderzoek, met Duitsland als drijvende kracht, vele vormen van "schadelijke fiscale concurrentie" in juist de Nederlandse vpb aangetroffen. Het Nederlandse imago is door verstandige concessies sindsdien verbeterd, maar het is de vraag of een vpb-lastenverlichting op dit moment opportuun is.

De internationaal zichtbare daling van vpb-tarieven wordt doorgaans gefinancierd uit beperking van fiscale (afschrijvings)faciliteiten en investeringsubsidies. Zo ook in Duitsland. Een systematische daling van effectieve tarieven doet zich daarmee niet voor³.

De commissie onderkent dat er thans geen sprake is van een 'tax race to the bottom'. Wel signaleert ze dat de effectieve vpb-druk in het omringend buitenland sinds 1990 wat sterker is gedaald dan in Nederland (gemiddeld respectievelijk van 33 naar 29 procent en van 31 naar 30 procent). Zij erkent echter dat deze cijfers berusten op wereldwijde resultaten van grote ondernemingen, die vaak in tal van landen winstbelasting betalen⁴. Dat de wereldwijde effectieve vpb-druk op Nederlandse ondernemingen iets minder is gedaald dan die op Duitse of Belgische, hoeft dus nog niet te betekenen dat de Nederlandse vpb minder competitief is geworden.

De commissie signaleert dat de marginale effectieve vpb-druk in Nederland aan de hoge kant is. Deze marginale druk meet de wig die vpb-heffing drijft tussen het rendement dat de belegger minimaal verlangt en de daarbij behorende bruto-rendementseis op investeringen⁵. Maar de commissie betreft in die vergelijking niet de inkomstenbelasting terzake van beleggersinkomsten. Dan zou Nederland het internationaal veel beter doen, omdat wij onder de nieuwe inkomstenbelasting de particuliere belegger nauwelijks meer belasten.

Keerzijde daarvan is dat onze inkomstenbelasting nauwelijks nog tegenwicht biedt aan de discriminatie van eigen vermogen door de vpb, die immers geen enkele vorm van dividendaf trek, maar wel renteaftrek kent. Daardoor zal in Nederland de fiscale verstoring van financieringskeuzen voor investeringen vermoedelijk groter zijn dan elders.

Geen politieke urgentie

De commissie heeft vermoedelijk gemeend dat de Nederlandse vpb-grondslag reeds zo breed is dat er weinig rek meer in zit. Tariefverlaging vergt dan lastenverlichting. Op de langere termijn zijn lagere tarieven op kapitaalinkomen een logische beleidsreactie op toenemende mogelijkheden voor internationale belastingplanning. Maar er zijn geen concrete aanwijzingen dat het omringend buitenland op afzienbare termijn overgaat tot omvangrijke vpb-lastenverlichting. De kritische reacties die de commissievoorstellen in Nederland opwekken, suggereren dat het politieke rendement van lastenverlichting in de vpb-sfeer gering is. Dat zal in het omringende buitenland niet anders zijn.

Verlaging van de effectieve vpb-druk is niet urgent. Dat laat wel de mogelijkheid open om, in navolging van de internationale trend, een tariefverlaging te financieren uit grondslagverbreding.

Grondslagverbreding

De commissie stelt nauwelijks grondslagverbreding in de winstsfeer voor. Zijn er toch geen mogelijkheden op dit vlak? Een simulatie met cbs-gegevens kan daarop een globaal antwoord geven. De gebruikte data komen uit de CBS-statistiek *Financiën van ondernemingen* over de periode 1995-1999. Deze statistiek geeft jaarlijks een overzicht van de resultatenrekening van alle ondernemingen in niet-financiële sectoren. De statistiek brengt de herkomst van de vpb-opbrengst voor ongeveer driekwart in kaart.

Over de jaren 1995-1999 zou verlaging van het tarief naar dertig procent 4,25 miljard gulden hebben gekost. In de simulatie is (vanwege het ontbreken van de financiële sector) een bedrag van 3,25 miljard gulden aan grondslagverbredende maatregelen toegerekend, onder gelijktijdige invoering van een tarief van dertig procent. Er zijn daarbij drie alternatieven:

» beperking van de aftrekbaarheid van rente tot circa vijftig procent van de betaalde bedragen. Het gaat hier om de rentelasten die ondernemingen voldoen op hun schulden, en die als hoofdregel thans volledig aftrekbaar zijn.

» beperking van de deelnemingsvrijstelling tot circa zestig procent van de ontvangen resultaten. Het gaat hier om winstuitdelingen van buitenlandse dochters aan hun Nederlandse moederonderneming. Die zijn als regel in het land van herkomst belast en in Nederland vrijgesteld.

» beperking van afschrijvings-mogelijkheden tot bijna tachtig procent van de gerapporteerde bedragen. Het gaat hier om fiscaal toegestane afboekingen van winst in verband met de waardevermindering van vaste activa.

De beleidsrelevantie van deze simulatie is dat zichtbaar wordt hoe de discussie over een lager vpb-tarief er uit zou zien onder de internationaal courante restrictie dat ondernemingen er zelf voor betalen via een bredere vpb-grondslag. Een beperking is evenwel dat de financiële sector niet in het beeld is betrokken.

Onderlinge vergelijkbaarheid van alternatieven is bereikt door uit de gemiddelde vpb-betalingen over de periode 1995-1999 de effectieve druk af te leiden voor - naar verschillende criteria ingedeelde - ondernemingen. Vervolgens zijn de effecten van de alternatieven berekend als mutatie van die druk.

Effectieve druk degressief?

tabel 2 toont de resultaten. De gemiddelde effectieve vpb-druk ligt lager dan het wettelijke tarief: voor alle ondernemingen tezamen 29,8 procent in plaats van 35 procent. De data maken een gedetailleerd inzicht mogelijk in verschillen in effectieve druk tussen groepen ondernemingen. Opvallend is het degressieve verloop naar ondernemingsgrootte. Voor de grote middenmoot van ondernemingen ligt de effectieve druk rond de 35 procent, maar bij de grootste ondernemingen is dit aanmerkelijk lager. Overigens betaalden de 138 ondernemingen met een balanswaarde van meer dan een miljard gulden in 1999 samen negen miljard aan vpb - meer dan een kwart van de totale opbrengst. De geregeld opduikende gedachte dat de grootste ondernemingen nauwelijks vpb betalen is onjuist. Een deel van de verklaring voor hun lagere effectieve druk ligt in grote incidentele baten uit verkoop van buitenlandse deelnemingen. Zulke baten zijn in Nederland niet belast maar tellen wel mee in het Nederlandse concernresultaat vóór belastingen. Overigens kan de belastingdruk op de grootste ondernemingen ook structureel lager zijn door gebruik van bijzondere fiscale faciliteiten.

Tabel 2. Effectieve vpb-druk Nederlandse ondernemingen (1995-1999) en effecten van enkele opties voor grondslag-verbreding en tariefverlaging

	effectieve druk _a	mutatie bij tariefverlaging naar 30% gefinancierd door:		
		renteaf trek omlaag tot 52%	beperking deel- nemings vrijstelling tot 62%	beperking afschrijvings- mogelijk- heden tot 78%
naar balanstotaal (x f 1000)				
0 - 500	85,1	-1,4	-10,8	1,6
500 - 1000	41,3	-1,3	-4,5	0,4
1000 - 2500	36,8	-1,5	-4,1	-0,9
2500 - 5000	35,6	-1,5	-3,6	-0,9
5000 - 10.000	34,7	-1,4	-3,2	-0,9
10.000 - 25.000	35,9	-1,5	-3,2	-0,9
25.000 - 50.000	34,0	-1,4	-4,4	-0,5
50.000 - 100.000	34,0	-0,9	-3,6	-0,1
100.000 - 500.000	32,0	0,3	-2,5	0,6
500.000 - 1.000.000	25,5	0,7	-0,4	0,9
> 1.000.000	25,0	0,9	3,6	0,2
naar sector				
nijverheid	27,7	0,0	1,8	0,1
handel	32,8	0,1	-2,0	-1,0
vervoer & communicatie	30,0	2,0	-3,2	3,5
diensten	33,5	-1,8	-2,5	-1,0
naar internationale banden^b				
<i>Nederlandse ondernemingen</i>				
-geen buitenlandse belangen	26,7	0,7	-3,1	1,7
-wel buitenlandse belangen	22,8	0,9	9,6	-0,7
<i>buitenlandse ondernemingen</i>				
-geen buitenlandse belangen	34,0	0,1	-4,1	1,0
-wel buitenlandse belangen	29,0	-1,0	-0,1	-1,6
alle ondernemingen	29,8	0,0	0,0	0,0

a. Vpb-betalingen 1995-1999 in procenten van resultaat voor belastingen excl. resultaat uit deelnemingen 1995-1999.

b. Alleen ondernemingen met een balanstotaal groter dan 25 mln gulden.

Bron: eigen bewerking van CBS, *Statistiek financiën van ondernemingen*, 1995-1999.

Sectoraal ligt de gemiddelde effectieve lastendruk het laagst in de nijverheid (met veel grote ondernemingen) en het hoogst in de handel en dienstverlening (met overwegend kleinere ondernemingen). Interessant is dat de effectieve belastingdruk op (grote) ondernemingen in buitenlands eigendom hoger ligt dan die op Nederlandse ondernemingen. Nederland lijkt goed te slagen in het exporteren van belastingdruk naar buitenlandse eigenaren van hier actieve ondernemingen. Van "schadelijke fiscale concurrentie" in de vorm van een aantrekkelijk lage belastingdruk op buitenlandse investeerders is hier niets te bekennen.

Effecten van grondslagverbreding

De effecten van beperkingen in renteaftrek en afschrijvingsmogelijkheden, in combinatie met tariefverlaging, lijken niet zo groot. Maar onder de gemiddelden zullen aanmerkelijk grotere plussen en minnen schuilgaan voor specifieke bedrijfstakken en afzonderlijke ondernemingen. Zo zal een kapitaalintensieve bedrijfstak als de chemie aanmerkelijk meer nadeel ondervinden van een beperking in afschrijvingsmogelijkheden dan het gemiddelde voor de nijverheid laat zien. De uitkomsten suggereren dan dat het mkb andere belangen heeft dan de grootste ondernemingen. Het mkb heeft, gemiddeld genomen, voordeel bij een verlaging van het vpb-tarief gefinancierd uit verbreding van de vpb-grondslag. Voor de grootste ondernemingen is dat echter nadelig. Tegenover het inleveren van fiscale faciliteiten staat voor deze grote ondernemingen slechts een verhoudingsgewijs geringe lastenverlichting, eenvoudig omdat ze over een belangrijk deel van hun ondernemingsresultaat geen Nederlandse vpb betalen. De grootste ondernemingen zullen een lager vpb-tarief dus graag gefinancierd zien buiten de vpb-sfeer, zoals de commissie-Van Rooij voorstelt. Sectorale verschillen lopen deels langs dezelfde lijn: de nijverheid (met veel grote ondernemingen) heeft duidelijk andere belangen dan de dienstensector.

Bezien naar internationale oriëntatie heeft een beperking van de deelnemingsvrijstelling zeer uitgesproken gevolgen. Nederlandse

internationaal actieve ondernemingen zouden een zeer forse stijging van effectieve vpb-druk ondervinden, alle andere (grote) ondernemingen een daling.

Globaal gezien zou financiering van tariefverlaging door beperking van renteaftrek de meest evenwichtige spreiding van baten en lasten opleveren. Dat komt doordat de verhouding tussen rentelasten en belastbare winst niet duidelijk afhankelijk is van kenmerken als ondernemingsgrootte, economische sector of internationale oriëntatie.

Conclusie

Financiering van vpb-verlaging uit verbreding van de grondslag is een moeilijk begaanbare weg. Dat kan verklaren waarom de commissie-Van Rooij in deze richting niet intensief heeft gezocht. Maar daarmee valt het felle licht van de politieke schijnwerpers op de financieringskeuzen die de commissie wél heeft gemaakt. Die stellen een politieke afweging aan de orde: wat is de urgentie van een verlaging van de effectieve vpb-druk? Dat het internationale fiscale klimaat daartoe zou dwingen is op langere termijn goed denkbaar, maar op dit moment niet aan de orde

---

1 Studiegroep Vennootschapsbelasting in internationaal perspectief, *Verbreiding en verlichting*, Den Haag, 11 juni 2001.

2 Eigen berekening gebaseerd op CBS, *Statistiek financiën van ondernemingen*, opgenomen in CBS Statline. Zie <http://www.cbs.nl>.

3 A. Haufler, Prospects for coordination of corporate taxation and the taxation of interest income in the EU, *Fiscal Studies*, jrg. 20, nr. 2, 1999, blz. 133-153; CPB, *Capital income taxation in Europe: trends and trade-offs*, Den Haag, mei 2001.

4 Worldscope database, gebruikt in MARC, *Corporate effective tax rates in the EU and OECD: further research*, Maastricht, december 2000, en in CPB, *op. cit.*, 2001.

5 Baker & McKenzie, *The effective tax burden of companies in the member states of the EU - the perspective of a multinational investor*, Amsterdam, maart 2001.